

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen elintarvikelain mukaisen valvontasuunnitelman 2022 toteutuma

Suunniteltujen tarkastusten toteutuma ja valvonnan kattavuus vuonna 2022

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen elintarvikevalvontasuunnitelma tehtiin vuodelle 2022 edelleen kohdekohtaisesti Ruokaviraston riskiluokitusohjeiden mukaisesti. Tässä toteutumassa vuoden 2022 tuloksia voi verrata edellisen vuoden lukuihin (2021 tieto suluissa). Edeltävät vuodet 2020–2021 ovat olleet toteutuman suhteen poikkeavia (Covid-19). Vuonna 2022 ensimmäistä kertaa toteutettu elintarvikelain mukaisen valvonnan perusmaksun laskutustyö sekä sen johdosta tehty kohdetietojen selvitys- ja esivalmistelutyö, veivät valvonnan resursseja.

Vatijärjestelmän raportointi jakaa työtehtävät valvontasuunnitelmaan sisältyviin työsuoritteisiin (vasu), joihin kuuluvat suunnitelman mukaiset tarkastukset, hakemusten käsittely jne. sekä valvontasuunnitelman ulkopuolisiin (ei vasu) työsuoritteisiin, joita ovat kaikki muut työtehtävät. Vuonna 2022 näitä kirjattiin Vatiin: vasu 262 kpl (305 kpl) ja ei vasu 373 kpl (610 kpl). Suoritteiden jakaumaa on kuvattuna alla olevissa kappaleissa.

Vuoden 2022 suunnitelman mukaan oli suunnitelmallisten tarkastusten tavoitemääränä 474 tarkastusta. Lukumäärä on edelleen isompi kuin aiempina vuosina, johtuen edellisten vuosien huonosta toteutumasta.

Suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 121 kpl (159 kpl). Suunnitelmallisiin tarkastuksiin luetaan varsinaiset Oiva-tarkastuskäynnit, niiden seurantatarkastukset, toiminnan aloitustarkastukset sekä erilaiset projekti-tehtävät tarkastuskäynnit. Näistä alkutuotantoon liittyviä tarkastuksia oli 30 kpl.

Varsinaisia Oiva-tarkastuksia tehtiin 87 kpl. Määrä on noin 19 % asetetusta tavoitteesta (27 %). Toteutuneiden tarkastusten lukumäärä on alhainen, koska vuodelle 2022 asetettu päätavoite eli valvonnan perusmaksu ja siihen liittyvä selvitystyö veivät paljon henkilöresursseja. Myös henkilöresurssien vähennys vuonna 2021 on osaltaan vaikuttanut suunnitelman heikkoon toteutumaan.

Lisäksi tehtiin 7 kpl ei-suunniteltua tarkastusta, jotka ovat liittyneet esim. asiakasvalitukseen tai epidemiaselvityksiin.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen valvonta-alueella tehtyjen Oiva-tarkastusten arvosanat jakautuivat vuonna 2022 seuraavasti:

- Oivallinen (A) 54 % kohteista (38 %)
- Hyvä (B) 26 % kohteista (40 %)
- Korjattavaa (C) 18 % kohteista (20 %)
- Huono (D) 1 % kohteista (2 %)

Arvosanojen jakauma pysyi keskimäärin samana (A+B ja C) kuin vuonna 2021. Vuonna 2022 annettiin korjattavaa arvosanaa lähes saman verran kuin edellisenä vuonna. Korjattavaa arvosanat johtuivat usein omavalvontaan liittyvistä puutteista, mm. lämpötilahallinnan puutteista.

Tarkastuksia tehtiin eniten tarjoilupaikkoihin, kuten ravintoloihin ja kahviloihin, sekä erilaisiin keskuskeittäöihin. Myös eläimistä saatavien elintarvikkeiden valmistuslaitoksia tarkastettiin. Tarkastuksia pyrittiin kohdistamaan riskiperusteisesti ja erityisesti toimijoihin, jotka aloittivat elintarviketoiminnan. Tarkastusten toteutuma ryhmittäin on esitetty alla taulukossa 1.

Taulukko 1. Elintarvikevalvonnan toteutuma vuodelle 2022/ Kohderyhmät	2021 kohteita yhteensä/ kpl	Kohteiden määrä kohderyhmittäin vuonna 2022/ kpl	Tarkastustavoite kohderyhmittäin vuodelle 2022/ kpl	Toteutuneet tarkastukset / kpl	Toteutuneet tarkastukset tavoitteista/ %
Hyväksytyt elintarvikehuoneistot					
Eläimistä saatavat elintarvikkeet (liha-, kala-, maito- ja muna-ala)	12	11	38	12	32
Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot					
Vilja- ja kasvisala sekä muu valmistus (mm. leipomotoiminta ja marja- ja hedelmätuotteiden valmistus)	37	43	32	1	3
Elintarvikkeiden myynti (vähittäismyynti ja tukkumyynti)	151	154	117	6	5
Elintarvikkeiden tarjoilu (mm. ravintola-, kahvila- ja pika-ruokatoiminta sekä kaikki suurtiloustoiminta)	466	471	278	71	26
Elintarvikkeiden kuljetukset, varastointi ja pakastaminen	17	14	7	1	14
Muu elintarvikealan toiminta	3	3	2	0	0
Alkutuotannon toiminta			<i>ei tavoitetta asetettu</i>	30	
Yhteensä	686	696	474	121	19

Taulukko 1. Tarkastusten toteutuma kohderyhmittäin

Osa tarkastuksista tehtiin etänä tai asiakirjatarkastuksina erilaisia sovelluksia apuna käyttäen. Asiakirjatarkastusten osuus oli 5 % suunnitelmallisista tarkastuksista.

Valvonta-alueella oli vuoden 2022 lopussa toiminnassa 624 elintarvikealan kohdetta. Tämän lisäksi alueella on alkutuotannon kohteita, joiden kartoitustyö saatiin vuonna 2021 valmiiksi. Alueella on erilaisia alkutuotannon toimintoja 408 tilalla.

Toteutuneet tarkastukset kohdistuivat 72 eri toimipaikkaan. Valvonnan kattavuus oli koko alueen kohteista noin 12 % (20 %).

Hallinnolliset pakkokeinot

Oiva-arvioinnissa C- tai D- arvosana johtaa aina uusintatarkastukseen. C- arvosana tarkoittaa kehotusta, jota ei vielä katsota hallinnolliseksi pakkokeinoksi. Elintarvikelain mukaisia pakkokeinoja, kuten määräyksiä, kieltoja tai elintarvikkeiden käyttöä ja hävittämistä koskevia päätöksiä voidaan käyttää/ käytetään huonon (D) arvioinnin yhteydessä.

Vuonna 2022 käytettiin elintarvikelain mukaisia pakkotoimia elintarviketurvallisuusriskin poistamiseksi yhteen toimipaikkaan (1 kpl).

Elintarvikelain mukaisten hakemusten ja ilmoitusten käsittely

Elintarvikelain mukaista hakemusmenettelyä käytetään eläimistä saattavia elintarvikkeita käsittelevissä laitoksissa. Vuonna 2022 ei käsitelty yhtään hakemusta (0 kpl). Hakemukset voivat koskea toimijan vaihtumista, toiminnan oleellista muutosta tai uuden toiminnan aloitusta.

Elintarvikelain mukaista ilmoitusmenettelyä eli rekisteröintiä käytetään kaikessa muussa elintarvikelain mukaisessa toiminnassa. Vuonna 2022 käsiteltiin näitä rekisteröinti-ilmoituksia 114 kpl (121 kpl). Ilmoitukset ovat voineet koskea toimijan vaihtumista, toiminnan olennaista muutosta, uuden toiminnan aloitusta tai toiminnan lopettamista.

Ilmoitusmenettelyssä on käytössä valtakunnallinen Ilppa- ilmoituspalvelu ja Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen oma sähköinen lomake, joiden kautta suurin osa ilmoituksista otettiin vastaan.

Liikkuvien elintarvikehuoneistojen elintarvikelain mukaisia tiedotuksia valvonta-alueella toimimisesta otettiin vastaan 112 kpl vuonna 2022 (46 kpl).

Valvontaprojektien, näytteenoton ja painopistealueiden toteutuma

Syksyllä 2022 tarjoilupaikkoihin toteutettiin kaksi valvontaprojektia, jotka käsitelivät gluteenittomien tuotteiden valmistamiseen/ markkinointiin liittyviä asioita sekä akryyliamidin muodostumisen huomioimiseen valmistusprosessissa. Näistä aihealueista teetetään opinnäytetyöt Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulun ympäristötekniikan opiskelijoilla. Opinnäytetyöt valmistuvat keväällä 2023. Projektit/opinnäytetyöt tehtiin kyse-lyiden, tarkastusten ja näytteenoton avulla.

Vuoden 2022 lopulla valmistui myös Kaakkois-Suomen ammattikoulu XAMK:in ympäristötekniikkaopiskelija Anna Vainosen opinnäytetyö

”Lihan myynti alkutuotantotalalta – ohje toimijoille omavalvontasuunnitelman tekemiseen”.

Valtakunnallisista Ruokaviraston projekteista osallistuttiin kasvisuoje-luainejäämien valvontaohjelman mukaiseen näytteenottoon, hunajan vierasainevalvonnan näytteenottoon sekä prosessissa syntyvien vierasainneiden (PAH) näytteenottoon.

Näytteitä otettiin valvontasuunnitelman mukaisesti 25 eri toimipaikasta ja ei suunniteltuja näytteitä otettiin kolmesta eri toimipaikasta. Suunniteltujen näytteiden yhteismäärä oli 31 kpl. Ei-suunnitellut näytteet ovat olleet asiakasvalitusten tai ruokamyrkytyspäilyjen selvittelyihin liittyviä näytteitä. Näitä otettiin yhteensä 3 kpl. Näytteet tutkitettiin joko Eurofinsin, Metropolilabin tai Ruokaviraston laboratoriossa tai projektin osoittamassa tutkimuslaboratoriossa. Suunnitelluista näytteistä 87,1 % oli määräysten mukaisia ja 12,9 % määräysten vastaisia. Määräysten vastaisista näytteistä otetuista uusintanäytteistä kaikki olivat määräysten mukaisia. Ei-suunnitelluista näytteitä kaikki näytteet olivat määräysten mukaisia.

Oman toiminnan päätavoite oli sama kuin valtakunnallisestikin, **valvontakohteiden tietojen oikeellisuus Vati-järjestelmässä**. Tämä helpottaa työn suunnittelua, tarkastusmäärien reaaliaikaista seuranta ja myös raportointia. Vuonna 2022 pyrittiin siirtämään kohteiden/tarkastuskäyntien/tarkastettujen rivien tiedot omista Excel-taulukoista VATiin, jotta nykyisestä kahden järjestelmän rinnakkaiskäytöstä voidaan luopua.

Riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteutuminen pyritään toteuttamaan mahdollisimman hyvin käytössä olevilla resursseilla. Yleisenä tavoitteena on ollut, että vuosittain laadittu suunnitelma toteutuu 70 % tavoitteesta. Ruokaviraston riskinarviointiohjeen mukaisesti laskettuna, suunnitelmallisia tarkastuksia oli kuulunut tehdä vuonna 2022 noin 474 kappaletta. Aiempina vuosina tarkastustarve on ollut keskimäärin noin 400 tarkastusta vuodessa. Edellisten vuosien alhaisten toteutumien johdosta, valvonnan tarve vuodelle 2022 oli edelleen suurempi kuin normaalisti. Vuodelle 2022 varatuilla resursseilla 70 % toteutumaa ei pystytty lähellekään toteuttamaan. Toteutuma oli vain 19 % (27 %) tavoitteesta. Tarkastuksia tehtiin paikallista riskinarviointia käyttäen. Vähäriskisimpien valvontakohteiden tarkastuksia jätettiin vähemmälle. Toteutumaa on kuvattu tarkemmin kohdassa suunniteltujen tarkastusten toteutuma ja valvonnan kattavuus vuonna 2022.

Havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan Oiva-tarkastuksilla. Jos tarkastuksella on annettu korjattavaa arvosana (C), tehdään uusintatarkastus sovitun määräajan puitteissa. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin ja

annetaan arvosanaksi huono (D). Arviointien yhtenäistämistä jatkettiin elintarviketiimin sisällä esim. käymällä ohjeita ja tilanteita yhdessä läpi.

Uuden elintarvikelain mukainen **valvonnan perusmaksu** tuli voimaan 1.1.2022. Vuoden 2022 aikana käytiin läpi elintarvikelain mukaisten kohteiden rekisterissä olevia tietoja ja päivitettiin tietoja tarpeen vaatiessa. Tämä työ vei erityisen paljon aikaa useiden vuosien ajan liian vähäiseksi jääneiden tarkastusmäärien vuoksi, koska tarkastuksilla pyritään päivittämään toimijan tiedot ajan tasalle. Valvonnan perusmaksu saatiin maksumon syksyllä 2022, kun laskutuskäytäntö saatiin kuntoon.

Yhteistyötä pyrittiin kehittämään eri viranomaisten välillä toimialueen kunnissa. Yhteistyön tiivistäminen nopeuttaa ja selkeyttää esim. elintarvikelain mukaisten lausuntojen antamista rakennusvalvonnalle Lupapisteen kautta.

Valvonnan valtakunnallisista painopistealueista pyrittiin toteuttamaan Oiva-tarkastusten painopisteet. Valtakunnallisesti painotettavia Oiva-rivejä vuonna 2022 olivat jäljitettävyyteen liittyvät rivit (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9). Nämä tarkastettiin mahdollisuuksien mukaan jokaisella tarkastuksella.

Elintarvikevälikkeiden epidemioiden selvittäminen

Elintarvikkeisiin tai niiden valmistus/tarjoilupaikoihin kohdistuvia valituksia vastaanotettiin vuonna 2022 yhteensä 23 kappaletta (25 kpl). Valitukset ovat liittyneet elintarvikkeen tuotelaatuun, toimipaikan hygieniaan tai tuotteen aiheuttamaan ruokamyrkytyspäilyyn. Varsinaisesti RYMY-järjestelmän kautta ei ilmoitettu/ selvitetty yhtään epidemiaa (1 kpl). Yksittäisissä ruokamyrkytyspäilyissä oireiden aiheuttaja jää usein epäselväksi.

Asiakkailla on ollut edelleen käytössä Mikkelin kaupungin kotisivuilta löytyvä sähköinen epidemiaepäilyilmoituslomake, joka nopeuttaa asioiden käsittelyä.

Elintarvikevalvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa toimi elintarvikevalvontatehtävissä vuonna 2022 terveysvalvonnan johtaja ja kolme terveystarkastajaa. Suunniteltu työpanos oli noin 3 htv. Elintarvikevalvonnan toteutunut htv oli 3,1 htv.

Kaupungineläinlääkärit valvoivat eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotantovalvontaa omalla praktiikka-alueellaan. Lisäksi toimistos sihteeri hoiti elintarvikevalvontaan liittyviä toimistotehtäviä (mm. sisäinen laskutus).

Tiedottaminen

Elintarvikealan toimijoita tiedotettiin alkuvuonna 2022 uuden elintarvikelain 297/2021 72§ mukaan perittävästä vuosittaisesta valvonnan perusmaksusta. Edellinen tiedote valvonnan perusmaksusta lähetettiin syksyllä 2021. Tiedotteessa opastettiin myös muista elintarvikelain mukaan perittävästä maksuista.

Toimijoita (tarjoilupaikat) tiedotettiin syksyllä 2022 gluteenittomien tuotteiden valmistamiseen/ markkinointiin liittyvistä asioista sekä akryyliamidin muodostumisen huomioimisesta valmistusprosessissa. Näistä aihealueista teetetään opinnäytetyöt Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulun ympäristötekniikan opiskelijoilla. Opinnäytetyöt valmistuvat keväällä 2023, jonka jälkeen tapahtuu lopputiedotus.

Kuluttajia ei tiedotettu vuonna 2022.

Muu toiminta

Elintarvikevalvontaa tekevät terveystarkastajat ovat käyneet luennoimassa vuosittain Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa. Luennoilla on kerrottu tarkastustoiminnasta sekä elintarvikelain mukaisista vaatimuksista matkailu- ja palveluliiketoimintalinjan sekä ympäristötekniikan opiskelijoille. Vuonna 2022 käytiin luennoimassa opiskelijoille keväällä sekä syksyllä.

Ympäristöpalvelujen tarjoamat lakisääteiset palvelut ovat kirjattuna palvelutietovarannossa. Tietoja päivitettiin vuonna 2022. Asiakkaille tiedot ovat käytettävissä suomi.fi- palvelussa.

Elintarvikevalvonnasta saadut tulot

Elintarvikelain mukaisten tehtävien valvonta- ja lupamaksuilla kerättiin maksuja yhteensä 91 590 euroa (22 590 euroa). Tulojen nousu edelliseen vuoteen verraten johtui ensimmäistä kertaa peritystä valvonnan perusmaksusta. Suunnitelmallisesta valvonnasta kerättyjä tuloja kertyi vain 7800 euroa, koska suunnitelmallisten tarkastusten määrä jäi vain 19 %:iin tavoitteesta. Näin ollen resurssipulan vuoksi tekemättä jääneistä

tarkastuksista jäi saamatta valvontamaksutulot. Tarkastusmaksu tavanomaisille elintarvikevalvonnantarkastuksille on 120–180 euroa.

Toteutetut kehittämistoimenpiteet

Terveystarkastajat laskuttivat kaikki tehdyt suoritteet itse. Ulkoiset laskut tehtiin suoraan Vati-järjestelmän kautta. Mikkelin kaupungin sisäisistä laskuista laskutustieto välitettiin toimistosihteerille. Laskutusmuutoksen lisäksi toiminnassa on lisätty sähköisten lomakkeiden käyttöönottoa, joka nopeuttaa asioiden hoitoa.

Syksyllä 2021 aloitettu valvonnan perusmaksun laskutukseen liittyvä laajempi Vati-järjestelmässä olevien kohdetietojen päivitys saatettiin loppuun vuonna 2022. Ruokavirasto on järjestänyt valvonnan perusmaksuun liittyvää koulutusta, johon elintarvikevalvonnan henkilöstö on osallistunut.

Vuonna 2020 aloitettu EnviroVet Oy:n tarjoaman LaatuNet-laadunhallintajärjestelmän käyttöä on jatkettu. Toiminnan jatkuvan parantamisen mallin mukaisesti, toiminnassa havaitut poikkeamat kirjataan ja käydään läpi terveysvalvonnan kokouksessa. Elintarvikevalvonnan osalta poikkeamia kirjattiin vuonna 2022 5 kpl (8 kpl) ja asiakaspalautteita 24 kpl (3 kpl). Asiakaspalautteista 23 kpl koski valvonnan perusmaksua. Varsinaisia sisäisiä auditointeja ei tehty vuonna 2022.

Asiakastyytyväisyyskyselyjä ei toteutettu vuonna 2022.

Keväällä 2022 osallistuttiin Laatunetin organisoimaan interkalibrointiin, jonka aiheena oli Oiva-interkalibrointi kala-alan laitokseen. Interkalibrointiin osallistui yksiköstä kaksi tarkastajaa.

Aluehallintovirasto teki vuonna 2022 Mikkelin seudun ympäristöpalveluihin arviointi- ja ohjauskäynnin sähköisenä dokumenttien tarkastuksena.

Ruokavirasto teki vuonna 2022 ohjaavan tarkastuskäynnin, joka liittyi tarjoilun valvontaan.